

*Hajrija Mujović**

ULOGA MEĐUNARODNOG PRAVA U PITANJIMA GLOBALNOG ZDRAVLJA

Nedavna opominjuća iskustva i ozbiljne posledice pandemije Covid-a 19 dovele su do toga da je poraslo interesovanje za pitanja globalnog zdravlja. Brojna su istraživanja u vezi sa sadržajem i analizom pravnih instrumenata. Povala se rasprava o primeni normi medicinskog prava u međunarodnom kontekstu, a zatim konceptualno i međunarodnog zdravstvenog prava. Počeci ovih ideja datiraju još od šezdesetih godina prošlog veka. U prvom redu se isticalo javno zdravlje i prevencija međunarodnog širenja bolesti. Vremenom, uobličen je pojam globalnog zdravlja sa svešću o njegovoj univerzalnoj prirodi. Svaki zdravstveni događaj na jednom mestu u svetu potencijalno sa sobom nosi pretnju celokupnoj populaciji ili nacionalnoj sigurnosti druge države. Globalno zdravlje prevazilazi nacionalne granice i u tom svojstvu se bavi višestrukim determinantama zdravlja, društvenim, ekonomskim i ekološkim, kao i globalnim teretom bolesti. U vezi sa tim daje se pojašnjenje pojmova kao što su: međunarodno zdravlje, javno zdravlje, „jedno“ zdravlje

* Doktor medicinskog prava, naučna savetnica Instituta društvenih nauka u Beogradu, Centar za pravna istraživanja, hmujuvic@idn.org.rs

i planetarno zdravlje. Konstatuje se da je savremena globalizacija stvorila nove izazove za javno zdravlje. Zabrinutost za prevenciju, lečenje i funkcionisanje zdravstvenih sistema praćena je fenomenom juridizacije, koji ide u dva pravca: širenje međunarodnih pravnih instrumenata koji se tiču javnog zdravlja i sve veća uloga pravosuđa u pitanjima zdravstvenog sektora. Sistemski se identifikuju i analiziraju nacionalna i međunarodna pravna pravila koja se primenjuju na oblast zaštite zdravlja ljudi. Postoji odgovornost država i nedržavnih aktera u pogledu takve zaštite. Postoje globalne pretnje javnom zdravlju. Posledica toga je da se međunarodnom pravu sve više pribegava u globalnom zdravlju kao delu rešenja za globalne probleme koje države ne mogu da reše same. Ipak, na njegovim postignućima treba raditi i sagledati odnos međunarodnog i važećeg nacionalnog prava u oblasti zdravlja. Istraživanja sprovedena u dužem periodu pokazuju da se države članice SZO ne pridržavaju pravno obavezujućih pravila i da ne poštuju neobavezujuće preporuke. Na primer, to se dešava kod glavnih pitanja Međunarodnog zdravstvenog pravilnika (IHR), preporuka za HIV/AIDS, za lečenje tuberkuloze (DOTS) i za kontrolu upotrebe duvana (FCTC). Implementacija instrumenata je od velike važnosti i radi se na promociji usklađenosti među državama. Smatra se da povećanje transparentnosti može delovati tako da odvрати potencijalne prekršitelje, koji ne žele da zbog nepoštovanja rizikuju svoju reputaciju. Preporuke mogu biti, ukoliko se uspe u tome, inkorporisane u nacionalne pravne sisteme država.

ključne reči: globalno zdravlje, međunarodno pravo, medicinsko pravo, zdravstveno zakonodavstvo